

z p r a v o d a j

XXI. ročník

3

2010

- 2 Editorial
Historie a současnost Republiky Srbsko; kde se vzalo Wi-Fi; virální efekt v praxi.
- 3 Inovace v odborném vzdělávání
Stručný obsah publikace OECD Working Out Change.
- 5 Ochrana evropských monumentů proti biofilmům
Projekt Biodam a jeho výsledky.
- 6 Stárnutí společnosti a jeho důsledky
Stárnutí obyvatelstva planety z pohledu Mezinárodní organizace práce.
- 7 Ukončování středního vzdělávání v Srbsku
Maturitní zkoušky v současné a budoucí podobě. Reforma středního odborného vzdělávání.
- 11 Průběh vzdělávání a přechod do zaměstnání
Dvě cesty odborného vzdělávání v Německu: duální systém profesní přípravy a střední odborné školy. Výhody a nevýhody obou cest. Statistické údaje.
- 13 Co nového v časopisech
Journal of vocational education and training, 2009, No. 4; Céreq Bref, 2009, No 264 a 265.
- 14 Nové knihy v knihovně
- 15 Znovuobjevené knihy
- 15 Dokumenty EU o vzdělávání
- 16 Zajímavé internetové adresy
Nový prostor, K-report, Antropologický slovník ...

Editorial

V tomto čísle Zpravodaje uvádíme rozsáhlejší článek věnovaný srbskému školství, a proto jsme se rozhodli napsat pár řádek o Republice Srbsko, která je ještě mladá, její historie však sahá hodně daleko do minulosti. Středověká bělehradská pevnost se slavnou věží Nebojša (viz obrázek) je součástí této historie. „Udatné boje vlastních Srbův proti Bulharům v IX. a X. století měly za následek, že mezi zdejšími horaly oni stali se kmenem předním. Soupeři jejich byli Záchlumané na Neretvě. ... Země byla rozdělena na župy, malé okresy, nejvíce říční doliny, jejichž náčelníci sluli župany. Větší skupiny měly v čele knížata. ... O pohanství Srbův nemáme zpráv. Křesťanství se rozšířilo bez odporu, hlavně stykem se staršími obyvateli, kteří od římské doby byli křesťané, a s měšťany přímořských měst v byzantských »thematech« (provinciích) na pomorí dalmatském a dračském.“ Tolik náš oblíbený a spolehlivý zdroj Ottův slovník naučný (1905). Srbsčina se píše cyrilicí i latinkou, srbský tisk tak může dát najevo své zaměření prostým výběrem písma. Noviny, které ctí tradice, používají spíše cyrilici. Život v současném Srbsku, hlavně v Bělehradu, vtípně glosoval srbský malíř, spisovatel a novinář Momo Kapor, který náhle zemřel začátkem března. Do češtiny byly dosud přeloženy jen dvě z jeho knih. Průvodce srbskou mentalitou (A Guide to the Serbian Mentality), který je přímo předurčen k tomu, aby cizinci pochopili a zamilovali si Srbsko a jeho obyvatele, zatím bohužel ne.

V jazykovém koutku se tentokrát zaměříme na termín Wi-Fi, který najdete v rubrice Nové knihy v knihovně. Pokud si myslíte, že je to zkratka, tak jste jedni z mnoha, kdo se takto mylí. Wi-Fi není zkratka pro „wireless fidelity“ (podle vzoru Hi-Fi jako high fidelity), nýbrž název a logo, které pro společnost WECA – nyní Wi-Fi Alliance, vymyslela renomovaná firma. Wi-Fi zkratka není zkratka, nýbrž obchodní značka pro standard, který by se jinak jmenoval IEEE 802.11x. Zajímavé je, že renomovanou firmu nenapadlo, že to lidé budou srovnávat s Hi-Fi. Nebo napadlo?

V rubrice Nové knihy v knihovně upozorňujeme na metodickou příručku Pavla Drotára. Zabývá se mimo jiné ověřitelností informací získaných na Internetu a tzv. virálním efektem. (Zlatý výše citovaný Ottův slovník naučný!) Zadáte-li si do vyhledávače slova „mesita strakonice“ pravděpodobně se dostanete k videu, ve kterém se mluví o plánované stavbě mešity v tomto jihočeském městě. Naštěstí v tomto případě za chvíli poznáte, že jde o recesi. Co si však myslet o řetězovém e-mailu, který seznamuje s životem a hrdinskými skutky Polky Ireny Sendlerové. Ta měla zachránit z Varšavského ghetta za dva a půl roku jeho trvání 2500 židovských dětí, které umístila v polských katolických sirotčincích. Jednotlivé zdroje popisují způsob pašování dětí různě: pod podlahou instalatérského auta, ve zdravotnické brašně, s pomocí sítě převaděčů podzemními kanály. Nenašli jsme žádný internetový zdroj, který by zpochybňoval ten neuvěřitelný počet. (Celý příběh přebralo dokonce i seriózní televizní zpravodajství.) Studentky střední školy v Kansasu dostaly za úkol podrobněji prozkoumat osud Ireny Sendlerové. I jim se zprvu zdálo číslo 2500 nepravděpodobné a považovaly ho za tiskovou chybu. Pak však zřejmě dospěly k jinému názoru. Jisté je jen to, že v té kruté době by byla hrdinkou, i kdyby zachránila jen jedno dítě ...

Knihy se falšují mnohem hůře než webové stránky a nemá to takový dosah. Takže chcete-li mít jako čtenáři aspoň nějakou jistotu, zajděte si do knihovny.

AK

Inovace v odborném vzdělávání

Středisko pro pedagogický výzkum a inovace (Centre for Educational Research and Innovation – CERI), které je součástí OECD, uskutečnilo v letech 2007-2008 projekt nazvaný Systémové inovace v odborném vzdělávání a přípravě. Hlavní zjištění projektu jsou publikována v knize, jejíž resumé zde přinášíme ve zkráceném překladu. Projektu se aktivně zúčastnily tyto země: Austrálie, Dánsko, Maďarsko, Mexiko, Německo a Švýcarsko.

Co jsou to systémové inovace?

Hlavním úkolem studie je analyzovat proces inovací ve vzdělávání. Pro tento účel jsou systémové inovace definovány jako dynamické změny v celém systému, které mají zvýšit hodnotu vzdělávacích procesů. V 1. kapitole se pojednává o výhodách tohoto hlediska. Zvláštní pozornost je věnována tomu, jak země začínají s inovacemi, procesům vytváření a realizace, úloze hnacích sil a překážek, vztahům mezi jednotlivými aktéry, znalostní základně, z níž se čerpá, procedurám a kritériím pro hodnocení dosaženého pokroku a výsledků.

Zájemcům o inovace ve vzdělávání nabízí systémový přístup dobré východisko pro zkoumání toho, jak se sektor vzdělávání, instituce či organizace staví k inovacím.

Proč v odborném vzdělávání a přípravě (OVP) záleží na inovacích?

Analýza inovací ze systémového hlediska je v této oblasti velmi omezená. Analýzy inovací v OVP, které přesahují jednotlivé případové studie institucionálních nebo samostatných iniciativ, mají tendenci se zaměřovat buď na spojení s novým technickým vývojem v příslušném hospodářském odvětví a z toho vyplývající požadavky na OVP, nebo na podporování inovativního ducha, který je obvykle připisován podnikatelskému přístupu k zaměstnaneckým a obchodním příležitostem. Proto se málo výzkumů zabývá jak systémovými inovacemi jako celkem, tak metodami vedení těchto systémových inovací.

Ve snaze odstranit existující mezery ve znalostech byly v rámci projektu vypracovány odpovědi na tyto otázky:

- Jak vypadal proces identifikace klíčových oblastí pro inovace a kdo do něj byl zapojený?
- Jak byly zřízeny mosty mezi jednotlivými zainteresovanými stranami, aby umožňovaly výměnu znalostí a praktických zkušeností?
- Jak byly při přípravě inovací využívány hlavní zdroje a druhy znalostí?
- Jak byl zaveden proces vytváření inovací?
- Jak byl tento proces rozšiřován (např. z místní na národní/regionální úroveň)?
- Jaká byla kritéria pro evaluování inovací a jak byla aplikována?

- Jaká byla pozitivní a negativní ponaučení vzhledem k procesu i výsledkům?

Ponaučení z projektu

Systémové inovace jsou užitečný analytický rámec pro hodnocení inovativních postupů v OVP.

Hlavní prospěch z metody systémových inovací spočívá v tom, že může poskytnout vládám a dalším zainteresovaným stranám jednotnou evaluaci toho, jak systém pracuje a jak mohou zvýšit svou inovační kapacitu. Je tudíž relevantní z politického hlediska, protože jasně ukazuje, jaké jsou informační mezery a zejména, kde v životním cyklu inovace by mohla být dobrá základna důkazů užitečnější. Systémový přístup k inovacím přispívá k hodnocení toho, jak inovativní systém pracuje, a k identifikaci postupů, které jsou schopny zvýšit inovační potenciál systému OVP.

Promyšlený a zacílený systém by měl být použit k propagaci a podpoře úspěšných inovací v OVP a k vyvolání změn v celém systému. Takové systémy se na úrovni státu vyskytují dosud jen zřídka.

Relativně málo zemí má formalizovanou strukturu pro propagaci a podporu inovací, kapacitu, která to umožňuje, a promyšlenou soustavu mechanismů znalostního managementu spojujících inovace s výzkumem. Pouze Švýcarsko a v menší míře Austrálie si navrhly systémový přístup k inovacím v OVP. Ačkoliv je snaha o vytvoření systémového přístupu k inovacím v OVP stále vzácná, mají inovace potenciál vytvořit lepší procesy a přispívat ke zlepšení systémů OVP.

Potřeba reagovat na sociálně ekonomické problémy, kterým systémy OVP čelí v globalizovaném a rychle se měnícím světě, je většinou poháněna systémovými inovacemi, které projekt analyzoval. Politické vedení a schopnost usměrňovat a řídit inovace, dostupnost prostředků a existence regulačních mechanismů podporujících proces, to vše hraje klíčovou roli ve většině systémových inovací. Rovněž dostupnost důkazů ve formě znalostní základny a dostatečná míra konsensu mezi zainteresovanými stranami jsou důležité během navrhování a zavádění inovací.

Okolnosti, které umožňují inovace nebo jim naopak zabraňují, však nejsou univerzální, liší se podle kontextu.

tu. To platí zvláště o úloze konsensu mezi zainteresovanými stranami, o důkazech a o politickém vedení. Zejména důkazy mohou usnadnit přijetí inovací a poskytnout informace – ačkoliv případové studie napovídají, že inovace většinou vycházejí z neuvědomovaných znalostí a mínění (*tacit knowledge and beliefs*) nebo z pocitu nutnosti změnit status quo.

Systémy OVP potřebují formalizovanou, promyšlenou, udržovanou a aktualizovanou znalostní základnu k tomu, aby se zvyšovala jejich schopnost inovace, zaměřovaly se na mezery ve znalostech a měly plný prospěch ze systémových inovací.

Inovace v OVP jsou zřídka výsledkem souboru znalostí nebo empirických důkazů nahromaděných v průběhu let, na němž zainteresované strany zakládají svá rozhodnutí a do něhož přispívají svou zpětnou vazbou. Navíc jednotlivé země nevěnují dostatečnou pozornost monitorování a evaluaci toho, jak se inovace vyvíjejí v kontextu systému OVP, zvláště ty, jejichž realizace vyžaduje velké množství politické vůle a finančních investic. Nedostatečně se hodnotí to, zda daná inovace byla úspěšná či ne a jaké poučení si z toho lze vzít.

Ačkoliv v našich případových studiích neexistuje empirické potvrzení předpokladu, že lepší znalostní základna má za následek úspěšnější inovace, je současný nedostatek spojení mezi výzkumem a úsilím o inovace v OVP pozoruhodný. To se projevuje většinou na státní úrovni všeobecným nedostatkem pozornosti věnované spojení obou činností, které by vyústilo v koherentní znalostní základnu. Je však také jasné, že inovace na jedné a výzkum na druhé straně vyžadují ve vzdělávání odborníky s různým profilem.

Zvláště udivující je nedostatek vědeckých důkazů a porušení cyklu zpětné vazby evaluačního procesu. Ve světle tlaku na větší odpovědnost za výsledky a důkladnější hodnocení systému, učitelů a studentů, který byl v posledních 20 letech na politickém programu, je to jasná inkoherece v systému, na niž je třeba se zaměřit. *Systémy OVP mohou ztratit příležitost inovovat kvůli nedostatečné evaluaci a znalostní zpětné vazbě.*

Evaluace inovací se přes svůj potenciál vytrácí z většiny systémů OVP. To platí pro místní a jednotlivé inovace a pro inovace shora dolů, včetně těch, které mají dopad na celý systém. Lze to vysvětlit různými důvody; nedostatečným úsilím o trvalý výzkum OVP, přerušením spojení mezi lidmi z praxe, výzkumnými pracovníky a politickými činiteli, nedostatkem mechanismů pro shromažďování relevantních informací nebo dokonce převažující kulturou tohoto sektoru.

Relevance evaluace se stává ještě jasnější pokud jde o testování (*piloting*). Pilotní projekty plní velmi důležitou roli v systémových inovacích, které mají na sys-

tém velký vliv. I když jsou náročné na čas a prostředky, hrají významnou roli v prevenci mezer při realizaci a únavy z inovací. Není-li pečlivě provedena monitorovací a evaluační procedura, může být prospěch z pilotních projektů ztracen.

Politické důsledky pro systémy OVP

Čtvrtá kapitola se zabývá rolí vlády, politiky a programu výzkumu. V době hospodářské krize je systémový přístup k inovacím v OVP potřebný ještě naléhavěji. Programy, které mnohé vlády zahájily v odpověď na finanční krizi, jsou často spojeny s hlubokou reflexí způsobu, v němž naše ekonomiky fungují, a se strategiemi na podporu dlouhodobého rozvoje a vize. Tato reflexe ukazuje, že střednědobě a dlouhodobě budou inovace klíčovým faktorem nejen v hospodářském růstu, ale i v sociální spokojenosti. Sektor OVP by neměl být výjimkou.

K tomu, aby vlády s podporou dalších zainteresovaných stran vytvořily podmínky pro takový systém, potřebují:

Rozvíjet systémový přístup k inovacím v OVP jako řídicí princip politiky vztahující se k inovacím.

Systémový přístup obsahuje alespoň pět základních prvků:

- Jasnou politiku podporující výzkum OVP ve světle národních priorit na politické i praktické úrovni.
- Vytvářející se rámec pro udržování inovací v OVP realizovaných shora dolů i zdola nahoru, včetně monitorovacích a evaluačních mechanismů, který může přispívat k vytváření znalostí o politice a praxi OVP.
- Jednotnou znalostní základnu, která obsahuje výsledky z výzkumu OVP a nové znalosti vyplývající z hodnocení inovací, včetně napojení na mezinárodní tematicky zaměřené znalostní základny.
- Opravdové snahy o syntetizování a šíření nových znalostí o efektivní politice a praxi OVP tak, aby se zpochybňoval status quo systému, stanovovaly se nové horizonty a přispívalo se k postupným změnám.
- Budování kapacit (strukturálních, personálních), které by umožnily uskutečnit výše uvedené prvky.

Podporovat neustálý a důkazy podložený dialog o inovacích se zainteresovanými stranami v OVP.

Politické diskuse o OVP jsou náchylné k předpojatému využívání znalostní základny, vzhledem k nedostatku solidních empirických důkazů. Angažovanost zainteresovaných stran v politickém dialogu je však nezbytným předpokladem pro dosažení konsensu a propagování politických zásahů do OVP. Proto je důležité informovat politickou debatu jasně předkládanými důkazy.

Budovat dobře organizovanou, formalizovanou, snadno přístupnou a aktualizovanou znalostní základnu

o OVP, jako nezbytný předpoklad úspěšné internalizace prospěchu z inovací.

V mnoha zemích nefungují obvyklé mechanismy, které by přispívaly ke skloubení znalostní základy (např. tématu věnované časopisy, vědecké časopisy, konference, národní referenční a výzkumná střediska). Některé země mohou na tuto potřebu odpovědět využitím existujících zařízení nebo mechanismů, jiné mohou dávat přednost vytvoření nových opatření jako náznak zvýšené priority přikládané inovacím v OVP, např. založení výzkumných středisek a sítí. Prospěch z investic do OVP nebude adekvátně uznán nebo využit, nezavedou-li se vhodné nástroje znalostního managementu: sdílení znalostí (např. mezi zainteresovanými stranami a různými zdroji inovací), shromažďování znalostí konzistentním a koherentním způsobem, jasná sdělení a šíření výsledků se zaměřením na rozhodování jak lidí z praxe, tak politických činitelů.

Doplňovat investice do inovací OVP nezbytným úsilím v monitorování a evaluaci.

Je v nejlepším zájmu veřejné správy vytvářet mechanismy a postupy vyžadované ke kritickému přístupu k inovacím zaváděným zdola nahoru i shora dolů. Empirické hodnocení může rozhodně přispět těmto věcem:

- Poučení rozhodnutí o šíření inovací.
- Vstřípení kultury inovací zaměřených na výsledky hlavním aktérům: inovace směřující k měřitelným zlepšením, které mohou pomoci odstranit únavu nebo odpor k inovacím.

- Získání hodnoty za vynaložené peníze.
- Obdržení zpětné vazby o výsledcích určitých politických opatření k posílení inovací.

Podporovat relevantní výzkum OVP podle národních priorit a spojovat toto úsilí s inovacemi.

Výzkum OVP je na tom ve srovnání s jinými oblastmi pedagogického výzkumu špatně z několika důvodů. Systémy OVP by mohly mít velký prospěch z národního systému výzkumu OVP, který kombinuje tyto prvky:

- financování příležitostí pro výzkumné pracovníky podle národních priorit s mezinárodními standardy kvality;
- budování kapacit ve spolupráci s výzkumnými středisky a vysokými školami, pokud možno s vyhlídkou na spolupráci s mezinárodními sítěmi;
- šíření informací hlavně prostřednictvím k tomuto účelu zpracovaných publikací určených k zapojení zainteresovaných stran do diskuse o důsledcích výsledků výzkumu;
- ustavování mechanismů pro zapojení institucí nebo programů odpovědných za počáteční a další vzdělávání učitelů OVP.

AK

Pramen:

CERI. Working Out Change : systemic innovation in vocational education and training. Paris : OECD, 2009. 259 s. (Educational Research and Innovation) ISBN 978-92-64-06715-8

Ochrana evropských monumentů proti biofilmům

Účastníci projektu Biodam odhalili životaschopnou alternativu k tradičním metodám odstraňování nebezpečných mikroorganismů ze vzácných evropských památek.

Budovy, sochy a další evropské památky tvoří integrální součást kulturního dědictví regionu, které musí být uchováno pro další generace. Jedno z nebezpečí pochází z mikroorganismů, které se spojují a vytvářejí na povrchu struktury biofilm. Po nějaké době může biofilm degradovat a poškodit původní kamenný substrát.

Geomikrobiologové spolu s Univerzitou v Oldenburgu v Německu vedli výzkumný projekt *Biodam*, jehož úkolem bylo zkoumat bezpečné způsoby odstraňování biofilmů. Po laboratorních výzkumech byla účinnost několika opatření hodnocena na různých místech v Německu, Skotsku a ve Španělsku.

Metoda obsahovala několikofázový léčebný plán, který zahrnoval biocidy, pronikající látky, pigmenty a

polysacharidy. Údaje shromažďované v průběhu pokusů se zaměřovaly na biofilm i na klimatické parametry.

Následná analýza ukázala, že kombinováním různé nebiocidní léčby bylo možné omezit použití biocidních látek, a přitom úspěšně hubit biofilm. Vzhledem k těmto povzbuzujícím výsledkům si Univerzita v Oldenburgu a její partneři nechali metodu *Biodam* zaregistrovat.

AK

*Pramen: Protecting Europe's monuments against biofilms. research*eu result supplement, 2010, No 21, p. 25. <http://www1.biogema.de/biodam/htdocs/index.php>*

Stárnutí společnosti a jeho důsledky

Stárnutí obyvatelstva definované jako proces, který zvyšuje podíl starých lidí v celkové populaci, je jedním z hlavních problémů 21. století. Ovlivňuje nebo bude ovlivňovat rozvinuté i rozvojové země. Je na programu mezinárodních setkání všech druhů, od konferencí G 8 po summitu NATO.

Úkolem pro budoucnost je zajistit, aby lidé mohli všude stárnout v bezpečí a důstojně, a aby se mohli nadále podílet na společenském životě jako plnoprávní občané. Zároveň by práva starých lidí neměla být neslučitelná s právy jiných skupin a měly by být podporovány reciproční mezigenerační vztahy.

(United Nations. World population ageing 1950-2050.)

Obyvatelstvo rozvinutých zemí stárne rychle a rozvojový svět je pozadu jen o několik desetiletí. Očekává se, že podíl lidí starších 65 let na celkové populaci se v méně vyvinutých zemích v příštích 40 letech ztrojnásobí z 5,8 % na 15 %, ve vyspělejších zemích ze 16 % na 26 %.

Japonsko má nejstarší obyvatelstvo – 22 % lidí je starších 65 let. Tato tendence se bude do roku 2050 všude zvyšovat, např. v Japonsku bude na tři dospělé nad 64 let připadat jedno dítě mladší 15 let.

Prodlužování lidského života lze považovat za úspěch v historii lidstva, přináší však problémy na úrovni rodiny, obce a státu a ovlivňuje schopnost těchto institucí postarat se o starší generace. Rychlý nárůst velikosti starších věkových skupin znamená změny v osobních potřebách, např. ve větších požadavcích na zdravotní péči.

Skutečnost, že ženy žijí déle než muži, způsobuje vyšší podíl žen v těchto ohrožených skupinách. Ženy nyní tvoří 55 % populace nad 60 let, ve věku nad 80 let je jich téměř dvakrát tolik co mužů.

Mnohé z těchto žen jsou vdovy, dosáhly nižšího vzdělání, odpracovaly v zaměstnání kratší dobu, a proto mají omezený přístup k sociálnímu zabezpečení. Těmto skutečnostem je třeba věnovat pozornost při rozhodování o veřejné politice týkající se zdravotnictví, bydlení, sociálních služeb a penzijních systémů.

Životaschopnost dlouhověkých společností bude záviset na adaptabilitě trhů práce a udržitelnosti systémů sociálního zabezpečení.

Šedivějící pracovní síly

Stárnutí populace má přímý vliv na trh práce, protože zvýšení průměrné očekávané délky života ovlivňuje rozhodování jednotlivců o tom, zda zůstat v zaměstnání déle.

Změny v zaměstnanosti mají přímý dopad na udržitelnost penzijních plánů jak veřejných, tak soukro-

mých. Trh práce má vliv na penzijní systémy, které zase ovlivňují rozhodování starších pracovníků o tom, zda odejít do důchodu nebo zůstat na trhu práce.

Početní poměr mezi ekonomicky produktivními lidmi (14-64letí) a těmi, kdo jsou na nich závislí (65letí a starší), jasně ukazuje důsledky věkové struktury ve společnosti. Lidí v produktivním věku rok od roku ubývá.

Problémy stárnoucí populace jdou ruku v ruce s hospodářským růstem a mírami účasti na trhu práce a nutí k přehodnocení tendence k předčasným odchodům do důchodu.

Starší občané, kteří zůstanou déle na trhu práce a odsunou odchod do penze na pozdější dobu, vytvoří další příjem přispívající k financování penzí. Většina mladých lidí již bere jako samozřejmost, že budou muset pracovat déle než jejich předchůdci. Je však třeba přesvědčit zaměstnavatele, že se jim vyplácí ponechat si starší zaměstnance.

Jak to bude s náklady na zdravotnictví?

Veřejné výdaje na zdravotnictví pohlcují velkou část státních rozpočtů. Podle zprávy OECD z roku 2001 budou lidé ve věkové skupině nad 65 let spotřebovávat 40-50 % výdajů na zdravotnictví a jejich náklady na hlavu budou třikrát až pětkrát vyšší než u lidí pod 65 let. Panují obavy, že veřejné výdaje porostou, protože stárnutí obyvatel v zemích OECD se zrychluje.

Fenomén stárnutí populace se přímo vztahuje k tomu, čemu se říká *zdravotní přechod (health transition)*. Dochází k němu v celém světě, i když různou rychlostí.

Zdravotní přechod známý též jako *epidemiologický přechod (epidemiological transition)* je definován jako řada vzájemně spojených změn, které zahrnují přesun od vysoké k nízké míře plodnosti, stálé zvyšování očekávané průměrné délky života při narození a v pokročilém věku a přechod od převážně nakažlivých nemocí k nepřenosným chorobám a chronickým onemocněním.

V Uruguayi činí průměrná *očekávaná délka zdravého života* při narození 66 let. V Itálii je to 72,7 a v Japonsku 75 let. Individuální přístup ke zdravotnickým službám a péči, která zahrnuje prevenci chorob, znamená, že zdravotnická podpora v průběhu života se musí zaměřovat na prevenci a na oddalování nástupu chorob a invalidity i na zlepšení kvality života.

Přístup k lékařské péči a adekvátním sociálním službám je podstatnou součástí sociálního zabezpečení a nezbytnou podmínkou zdravého stárnutí. Zvažování způsobů, jak zlepšit systém tak, aby se zabránilo některým chorobám spojeným se stářím anebo se zlepšilo jejich léčení, by zároveň mohlo zlepšit život starých lidí a vést k racionálnějšímu využití prostředků.

Reformní tlak na penzijní systémy

Stárnutí bude ovlivňovat penzijní systémy přinejmenším dvěma způsoby: příjemců důchodu bude více a budou pobírat důchod po mnohem delší dobu než je tomu v současnosti.

V mnoha zemích zůstala věková hranice odchodu do důchodu navzdory demografickým změnám stejná. Navíc odešli mnozí lidé do důchodu dříve než ve stanoveném věku, protože využili nabídky k předčasnému penzionování, což situaci ještě zhoršilo.

Jedním z největších úkolů bude zaručit starým lidem adekvátní příjem, aniž by byly nadměrně zatíženy mladší věkové skupiny. V několika zemích, např. v Japonsku nebo v Itálii, kde na jednoho pasivního obyvatele připadá 1,5 aktivního pracovníka, bude velmi těžké udržet situaci pod kontrolou. Systémy budou muset být reformovány a pracovníci budou pravděpodobně muset zůstat déle na trhu práce.

Z historického hlediska nebyl brán dopad demografického faktoru v úvahu hlavně proto, že většina institucí sociálního zabezpečení nebyla původně zamýšlena k zahrnutí celkové populace. Demografický faktor začal být evidentní až tehdy, kdy se sociální zabezpečení začalo rozšiřovat.

Stárnutí populace je problém, který v současné době působí obavy v plánech sociálního zabezpečení, zvláště v těch, které jsou financovány systémy průběžného financování (*pay-as-you-go* – PAYG), které fungují nejlépe, když je počet přispěvatelů a příjemců v systému dosti stabilní. Hlavním problémem je zvyšující se počet osob dosahujících penzijního věku ve srovnání s počtem aktivních pracovníků.

Systémy sociálního zabezpečení jsou sociální a ekonomickou nutností, avšak modifikace takových dalekosáhlých finančních systémů vyvolává problémy při politických a ekonomických možnostech volby, které není snadné řešit.

AK

Pramen: Ageing societies: The benefits, and the cost, of living longer. World of Work, the magazine of the ILO, 2009, No. 67, p. 9-12.

Ukončování středního vzdělávání v Srbsku

Srbsko není (zatím) součástí Eurydice – informační sítě o vzdělávání v Evropě, a proto se podrobnější informace o srbském školství nezískávají snadno. Naštěstí máme kolegyni, která se nabídla, že doplní náš seriál věnovaný ukončování středního vzdělávání o zprávu ze své vlasti – Srbska.

K zápisu do středního vzdělávání musí žák po dokončení základní školy složit *kvalifikační zkoušku* (pro zápis na většinu středních škol) nebo *přijímací zkoušku* (pro zápis na umělecké školy, jazyková a matematická gymnázia).¹

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Гимназија – општа и специјализована</i> (gymnázium – všeobecné a specializované)	15-19
<i>Средња стручна школа</i> (střední odborná škola, tříletá nebo čtyřletá)	15-18/19
<i>Средња уметничка школа</i> (střední umělecká škola)	15-19

Gymnázia poskytují čtyřleté všeobecné vzdělávání, také však mohou být specializovaná, tj. gymnázia se společenskovedným a jazykovým zaměřením či matematickým zaměřením (*Општа гимназија, Језичка*

гимназија, Математичка гимназија). Na čtyřletých středních odborných školách a na uměleckých školách (*Средња стручна школа – четворогоридиња; Средња уметничка школа*) jsou vyučovány odborné a všeobecné předměty a po jejich dokončení je žák odborně připraven pro nástup do zaměstnání nebo má možnost pokračovat ve vzdělávání na vyšší nebo vysoké škole. Tříletá odborná škola (*Средња стручна школа – трогоридиња*) je zaměřena pouze na přípravu k povolání.

V Srbsku jsou žáci hodnoceni číselnými známkami (5-1), kde pětkař je, na rozdíl od českého, výborný žák, jedničkař naopak neproказује dostatečné znalosti.

Závěrečná zkouška se skládá po absolvování tříleté odborné školy, přičemž je před zkušební komisí ověřová-

na připravenost absolventa pro samostatný výkon povolání v rámci vybraného oboru. Závěrečnou zkoušku tvoří praktická práce na téma, které je stanoveno programem daného vzdělávacího oboru. Další částí je ústní zkouška, při které jsou ověřovány teoretické znalosti žáka, který zároveň vysvětluje způsob a postup zpracování praktické práce. Zadání k těmto zkouškám sepisuje pro každý vzdělávací obor učitelská a odborná rada školy (učitelé všeobecných a odborných předmětů).

Maturitní zkoušku (*matyrpcku ucnum*) skládají žáci po ukončení gymnázia i čtyřleté odborné školy.

V gymnáziích se společenskovědným-jazykovým zaměřením tvoří první část zkoušky povinné předměty, skládané v písemné formě: srbský jazyk a literatura a cizí jazyk. V gymnáziích s přírodovědně matematickým nebo všeobecným zaměřením se skládají povinné zkoušky ze srbského jazyka a literatury a z matematiky (nebo z cizího jazyka). Žáci patřící k národnostním menšinám skládají místo srbského jazyka zkoušku z mateřského jazyka.

Druhou část zkoušky tvoří sepsání písemné práce na dané téma z povinně volitelného předmětu, následuje ústní zkouška ze stejného předmětu. Žáci, chystající se na zápis na vysokou školu, si nejčastěji volí předměty související s budoucím studiem.

Srednja medicinska škola (založená roku 1899) je jednou z nejstarších odborných škol v Bělehradě

Ve středních odborných a uměleckých školách skládají žáci absolvující kterýkoli vzdělávací obor písemnou zkoušku ze srbského jazyka a literatury, a to ve formě slohové práce na jedno ze 4 nabídnutých témat (2 volná témata a 2 z literatury). Další část zkoušky se vztahuje k jednotlivým oborům a zahrnuje: praktickou zkoušku s ústní obhajobou a ústní zkoušku z volitelného předmětu (ze seznamu, který je stanoven vzdělávacím programem pro každou skupinu oborů).

Ve střední hudební a taneční škole je, vedle mateřského jazyka a literatury, druhou částí zkoušky tzv. hlavní předmět, který je stanoven vzdělávacím programem pro hudební resp. taneční školu, a to pro jednotlivé vzdělávací obory.

Zadání k maturitním nebo závěrečným zkouškám jsou v Srbsku zpracovávána na úrovni jednotlivých škol, tedy stejně jako u skupiny D (viz Zpravodaj, 2010, č. 2, s. 3.).

Celkový prospěch maturitní zkoušky tvoří průměr známek získaných z jednotlivých předmětů a z maturitní práce.

Známka z maturitní práce je průměrem známek získaných za maturitní práci a za ústní obhajobu.

Příklad maturitní zkoušky ve střední škole cestovního ruchu, obor kuchař

- Určit potřebné potraviny a napsat normativ za každé uvedené jídlo (pro 10 osob)
- Napsat způsob přípravy a servírování každého jídla zvlášť

Srbská gibanica (listové těsto se sýrem a vajíčkem)
 Kuřecí ragú polévka
 Paprikáš z telecího masa
 Bramborová kaše
 Rajčatový salát
 Ovocný salát
 Káva

Doba písemné práce – 45 minut

Doba praktické práce – 4 vyučovací hodiny

Pro úplné ukončení středoškolského vzdělávání musí žák složit maturitní zkoušku, avšak výsledky maturitní zkoušky nijak neovlivňují zápis na vyšší nebo vysokou školu. V tomto smyslu rozhoduje počet bodů, který student nasbírá v průběhu čtyřletého vzdělávání (max. 40 bodů vypočítaných průměrem prospěchu ze všech 4 ročníků). Takový systém bodování nutí žáka usilovat o dosažení co nejlepšího prospěchu během celého středoškolského vzdělávání. Nevýhodou je však nemožnost zlepšit si prospěch získaný v uplynulých ročnících. Při zápisu na vysokou školu se skládá přijímací zkouška, kde student může maximálním počtem bodů (60), zlepšit výsledek ze školy a tím i své šance na přijetí. Výsledek maturitní zkoušky je tedy zvláště důležitý pro žáky, kteří se po ukončení střední školy ucházejí o zaměstnání.

Maturitní zkoušky ve světle reformy středního odborného vzdělávání

Jak by mohly maturity vypadat v budoucnu možná napoví právě vydaná *Studie sledování realizace maturitních zkoušek v pilotních třídách skupiny oborů ekonomie, právo a administrativa* (listopad 2009), kterou vydalo Centrum pro odborné a umělecké vzdělávání (*Центар за стручно и уметничко образовање*)². V rámci této skupiny oborů byly postupně od školního roku 2003/2004 zaváděny pilotní čtyřleté vzdělávací programy (obchodní administrativní pracovník, finanční administrativní pracovník, bankovní úředník, komer-

cialista, pojišťovací úředník). Program maturitních zkoušek byl připravován na základě konzultací se sociálními partnery (Uníí zaměstnavatelů, Hospodářskou komorou Srbska, odpovídajícími obchodními sdruženími) a dle jejich požadavků a za aktivní účasti středních škol, ve kterých ověřování probíhalo. Zkoumaly se různé mezinárodní koncepce maturitních zkoušek a zohledňovaly se zkušenosti v této oblasti v Srbsku.

Tři po sobě jdoucí ročníky vybraných tříd už složily maturitní zkoušky podle nové koncepce, která vychází z těchto zásad:

- sjednocení kvality maturitní zkoušky na celostátní úrovni (jednotné požadavky, podmínky, týmová práce učitelů všech škol jak při vytváření zadání, tak při výuce a přípravě);
- zavádění částečně externího hodnocení, tzn. účast zástupců zaměstnavatelů a odborníků v dané oblasti;
- zvýšení kvality hodnocení (integrování a interdisciplinární přístup při vytváření testů a použití standardizovaných nástrojů pro hodnocení odborných kompetencí).

Ke každému vzdělávacímu oboru byla zpracována Příručka k maturitní zkoušce, určená žákům a učitelům pokusných škol, sociálním partnerům a jiným zainteresovaným institucím a jednotlivcům. Příručka obsahuje program maturitní zkoušky, zvláštní podmínky maturitní zkoušky pro každý obor vzdělávání, pokyny k realizaci všech zkoušek, seznam témat z jazyka a literatury, sbírku otázek závěrečného testu (bez řešení), praktická zadání, kombinace a standardizované listy pro hodnocení praktických prací.

Maturitní zkouška se skládá ze tří samostatných zkoušek: zkoušky z jazyka a literatury; zkoušky k ověření odborně-teoretických vědomostí; maturitní praktické práce.

Zkouška odborně-teoretických vědomostí se provádí závěrečným testem, který se skládá z nejvýše 50 otázek. Každá sbírka otázek je rozdělena do adekvátního počtu oblastí v závislosti na profilech. V rámci každé oblasti, jsou otázky rozděleny do více kategorií. Strukturu testu definuje pro každý vzdělávací obor pracovní skupina, kterou tvoří učitelé pokusných škol. Na základě takto stanovené struktury Centrum vytváří test a posílá ho školám, ve kterých je maturitní zkouška realizována. Maximální počet bodů je 100, přičemž počet bodů je převáděn na prospěch (51-63 body = dostatečně; 88-100 = výborně). Test pro vzdělávací obory této skupiny trvá tři hodiny.

Závěry získané ověřováním hovoří ve prospěch použití nového konceptu maturitní zkoušky, avšak poukazují na potřebu zlepšení přípravy a organizace maturitní zkoušky. Maturitní zkouška, která v tuto chvíli má spíše tradiční hodnotu, bude mít v budoucnu určitě i

větší význam při zápisu na vysoké školy, na což poukazují i jiné kroky Ministerstva školství (*Министарство просвете*)³.

Reforma středního odborného vzdělávání

Od srpna roku 2003 probíhá z podnětu Ministerstva školství a ve spolupráci s Evropskou unií přes Evropskou agenturu pro rekonstrukci program reformy středního odborného vzdělávání, který se v současné době ověřuje. V souvislosti s tím přijala v prosinci roku 2006 vláda Republiky Srbsko *Strategii rozvoje odborného vzdělávání a akční plán pro její implementaci* (březen 2009).

Nejdůležitějším cílem reformy je vývoj odborného vzdělávání, založený na potřebách hospodářství a trhu práce. Nesoulad mezi reálnými potřebami a politikou přijímání na střední školy je jedním z mnoha důvodů vysoké nezaměstnanosti v Srbsku. V současné době čeká na úřadech práce na zaměstnání celkem 730 000 nezaměstnaných. Reforma by měla přispět k snadnějšímu a rychlejšímu získání práce nebo k pokračování ve studiu na vyšších nebo vysokých školách i k vertikální a horizontální mobilitě uvnitř systému a k možnosti přechodu z odborného na akademický program nebo ze vzdělávání do zaměstnání a obráceně.

První dvě fáze reformy trvaly do května roku 2008 a důraz byl kladen na zavádění nových vzdělávacích programů a redefinování starých, na zavádění nových pilotních vzdělávacích oborů (např. elektrotechnik telekomunikací, mechatronik atd.), na školení a poradenství pro učitele a další pracovníky školství na všech úrovních, na zajištění kvalitního vzdělávání dospělých, na inovace ve výukovém procesu, na rekonstrukce škol a modernizaci školní infrastruktury.

Ověřování pilotních programů začalo v roce 2002 a ve školním roce 2009/2010 probíhají pilotní programy ve více než 550 třídách více než stovky středních odborných školách.

V prvních dvou fázích byly zahrnuty tyto obory:

- I. fáze:* zemědělství, výroba a zpracování potravin, zdravotnictví, strojírenství, stavebnictví a elektrotechnika;
- II. fáze:* zpracování dřeva, turismus a hotelnictví, nové technologie ve strojírenství a elektrotechnice.

V rámci realizovaných seminářů, přednášek a studijních cest absolvovalo více než 2500 učitelů konzultace pro implementaci nových vzdělávacích programů. Fondem pro inovace bylo financováno 37 projektů, které realizovaly školy, fakulty a jiné instituce. Jejich aktivity byly zaměřeny na školení učitelů, nové vyučovací metody, vývoj vyučovacích prostředků a modernizaci. Zvláštní pozornost je věnována vývoji sociálního partnerství. V rámci programu jsou sestaveny stálé komise pro identifikaci potřeb trhu práce, jejichž úkolem je monitorovat a

informovat o potřebách trhu práce a jednou ročně předkládat Ministerstvu školství požadavky na změny ve stávajících oborech vzdělávání a na zavádění nových.

Pět středních odborných škol získalo podporu na rozšíření činnosti a založení centra pro kontinuální vzdělávání dospělých, kde bylo doposud uspořádáno přes 90 školení (rekvalifikace a doplnění kvalifikace) pro více než 2000 dospělých.

Výsledky pilotních škol například ukazují, že větší počet absolventů strojných a zemědělských škol nacházelo zaměstnání v prvních třech měsících po dokončení školy. Výsledky žáků se zlepšují. Maturitních zkoušek se ve zkušebních komisích zúčastnili i zástupci zaměstnavatelů, kteří se pozitivně vyjádřili o znalostech a dovednostech žáků, což hodně zvýšilo důvěru v nově zavedené obory středních škol. Zájem žáků o pilotní obory je mnohem vyšší. Například v zemědělských školách se obory z 13. místa za velmi krátkou dobu dostaly na 5. místo oblíbenosti při zápisu žáků na střední školy, což zároveň znamená i lepší prospěch žáků a vyšší kvalitu studia.

Třetí fáze se nazývala *překlenování* a trvala do dubna roku 2009. Jedním z cílů projektu bylo zajistit pokračování reformy do začátku realizace programu IPA⁴. Do programu byly zapojeny další odborné školy, ve kterých se odvíjely obdobné procesy jako v předchozím období.

V současné době probíhá čtvrtá fáze, která začala v říjnu 2009 a bude trvat do března roku 2012. Projekt je financován programem IPA a aktivity projektu budou zaměřeny na několik oblastí:

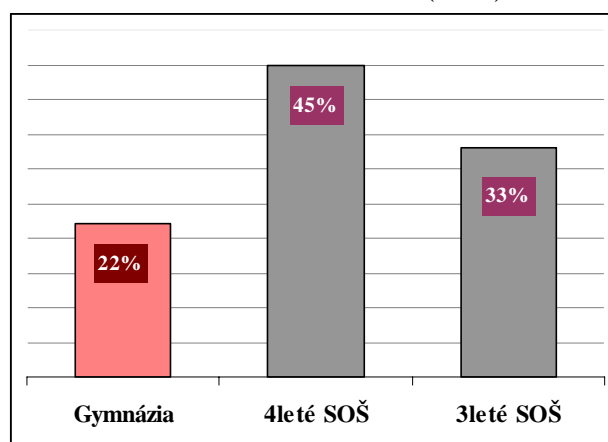
- Posílení institucionálních kapacit podporou činnosti Národní rady pro odborné vzdělávání, rozvoj nového modelu sociálního partnerství na všech úrovních, rozvoj systému financování odborného vzdělávání a zlepšení (pokročení) legislativního rámce.
- Rozvoj národní soustavy kvalifikací (standard povolání, kvalifikací a standardů v odborném vzdělávání), podpora převedení pilotních programů do systému, přinejmenším ve dvou skupinách oborů.
- Rozvoj a implementace systému zajišťování kvality v odborném vzdělávání, rozvoj indikátorů a procedur pro sledování a hodnocení a procedur pro akreditaci vzdělávacích institucí a programů.
- Pokračování v podpoře vzdělávání dospělých.
- Podpora projektu výstavby nových škol a rekonstrukce starých, financovaného úvěrem Evropské investiční banky.
- Podpora zajišťování vybavení.

Statistické údaje

Kolem 33 % žáků v celém Srbsku se zapisuje na tříleté střední vzdělávání a zbylých 67 % na čtyřleté. Přitom

22 % žáků studuje na gymnáziích a 78 % se zapisuje na střední odborné školy (z toho zhruba 58 % volí čtyřleté vzdělávání).

Rozdělení žáků ve středních školách (2009)

Střední odborné školy zahrnují 15 skupin oborů a celkem 110 kvalifikací (povolání) v tříletých a 142 kvalifikací ve čtyřletých školách.

Nová národní soustava kvalifikací a povolání, jejíž tvorba právě probíhá, předpokládá některá úplně nová povolání na trhu práce a zrušení zanikajících povolání.

Podle statistických údajů je Srbsko jediným státem v Evropě, ve kterém se za posledních 15 let snížil počet vysokoškolsky vzdělaných lidí. Současná politika v oblasti školství usiluje o to, aby se tento nepříznivý trend zvrátil.

Nataša Kević

¹ Kvalifikační zkouška se skládá pro zápis na všechny střední školy vyjma uměleckých škol, jazykových a matematických gymnázií, pro které se skládá přijímací zkouška. Kvalifikační zkouškou se rozumí test ze srbštiny a matematiky, a přijímací zkouškou test z předmětu, který je přímo spojen s budoucím vzděláváním (cizí jazyk a srbština v jazykovém gymnáziu, matematika v matematickém gymnáziu, hudební nástroj nebo zpěv v umělecké střední škole). Požadavky při přijímacích zkouškách jsou také mnohem vyšší než při kvalifikačních zkouškách.

² www.zavod.edu.rs

³ www.mp.gov.rs

⁴ Instrument for Pre-accession Assistance – nástroj předstupní pomoci (program EU na léta 2007-2013).

Prameny:

www.vetserbia.edu.rs

www.cep.edu.rs

Průběh vzdělávání a přechod do zaměstnání

Aktuální nedostatek na trhu učebních míst nutí mladé lidi k ústupkům. Často si nemohou zvolit učební obor dle svého přání nebo musí přejít do školního odborného vzdělávání. Jaké důsledky to má pro průběh a ukončení jejich vzdělávání? Jaké šance při přechodu do zaměstnání mají ti, kdo místo učení v podniku absolvovali profesní přípravu ve škole? Odpovědi přináší studie Spolkového ústavu odborného vzdělávání.

V důsledku negativního vývoje zaměstnanosti klesá i nabídka učebních míst v duálním systému. V roce 1992 bylo v nabídce 721 800 míst, v roce 2005 jen 562 800 míst. Naproti tomu počet absolventů všeobecně vzdělávacích škol stoupl ze 759 700 na 939 300. Zájem mladých lidí o duální profesní přípravu tak nemohl být uspokojen.

Často se psalo o problémech neúspěšných uchazečů o učební místo na tzv. *prvním prahu* (přechod ze školy do profesní přípravy). Málo pozornosti se věnovalo těm, kterým se cesta k profesní přípravě podařila. Přitom lze předpokládat, že překážky na *prvním prahu* nezůstaly bez následků i pro úspěšné uchazeče o učební místo. Mnozí museli udělat ústupky, např. využít druhé volby v duálním systému, nebo jít do odborných škol. Tyto kompromisy však narušují motivaci ke vzdělávání a mohou vést k jeho předčasnému ukončení.

Dva vzdělávací systémy

Duální profesní příprava probíhá v celostátně uznávaných učebních oborech na učebních místech v podniku a v necelodenní profesní škole. Přijímání do duálního systému nemá žádná formální omezení. V roce 2006 bylo nově uzavřeno 576 153 učebních smluv a v roce 2007 to bylo 625 914 smluv (vždy 30. 9.).

Vzdělávání ve školních oborech probíhá podle spolkových a zemských právních úprav celodenní školní formou a poskytovatel vzdělávání odpovídá za celé vzdělávání včetně odborně praktických fází. Počet přijatých v roce 2006 činil 169 227.

Školní studijní obory často vyžadují absolvování prostřední školy (*mittleren Schulabschluss* – ISCED 2). Jejich těžiště spočívá v profesích sociální péče a zdravotnictví a v obchodních nebo technických asistenčních profesích. Řemeslné profese hrají pouze nepatrnou roli. Nabídka učebních míst ve školních oborech je díky svému složení méně závislá na konjunkturu.

Studie přechodu Spolkového ústavu odborného vzdělávání 2006 (BIBB-Übergangsstudie 2006) se zabývala otázkou, kolik lidí, kteří zahájili profesní přípravu, ji absolvovalo do konce a jak probíhal přechod z profesní přípravy do zaměstnání (*druhý práh*). Mladí lidé narození v letech 1982-1988 podávali retrospektivně informace o průběhu celé profesní přípravy a profese. Do

analýzy se zapojilo kolem 3000 účastníků průzkumu, kteří začali svoji první profesní přípravu poskytující plnou kvalifikaci buď jako učni v podniku, nebo jako žáci ve školním oboru.

Začátečníci v podnikové profesní přípravě: více ústupků při volbě profese

Do podnikové profesní přípravy jdou převážně mladí muži a relativně mnoho absolventů hlavní školy. Školní obory absolvují hlavně ženy a uchazeči mají ukončenou alespoň prostřední školu. Znamky na vysvědčení v kontrolním vzorku se nijak významně nelišily. Podíl žáků s migračním zázemím byl v obou vzdělávacích systémech přibližně stejně vysoký.

Podnikovní učni museli při volbě profese častěji dělat kompromisy: Jen u 48 % se profesní přání splnilo, zatímco 18 % zdůrazňovalo, že se svou kýženou profesí nevyučili. Dalších 26 % uvedlo, že jejich profese se alespoň podobá té, kterou si přáli. Začátečníkům ve školní profesní přípravě se častěji podařilo uskutečnit profesní přání. Uvedlo to přibližně 54 % z nich.

Více předčasných ukončení vzdělávání ve školních oborech

Mladým lidem ve školních oborech se většinou splnilo profesní přání, přesto častěji ukončovali profesní přípravu předčasně. Při učení v podniku byla pravděpodobnost předčasného ukončení vysoká jen v prvních třech měsících. Potom se vyvíjela relativně mírně. Po roce předčasně ukončilo podnikovou profesní přípravu 7 % učňů, po dvou letech 10 % a po třech letech 11 %. Ve školních oborech to bylo po roce již 10 %, po dvou letech 15 % a po třech letech 19 %. V učení hrozilo největší nebezpečí ukončení ve zkušební době; poté již žádná fáze nevykazovala zvláště velké riziko. Ve školních oborech docházelo ke značnému zvýšení míry ukončení vždy ke konci školního roku.

Jaké byly důvody předčasného ukončení vzdělávání? V podnikovém učení byly nejčastěji uváděny problémy s vyučujícími, kolegy a spolužáky, popř. ostatními učni (56 %). Ve školních oborech tyto potíže hrály menší roli (27 %). Ti, kdo ukončili školní profesní přípravu předčasně, mnohem častěji poukazovali na to, že vzdělávání bylo příliš těžké (26 % oproti 12 % v podnikové profesní přípravě). Zároveň častěji brali (31 % oproti

20 %) jako podnět k předčasnému ukončení profesní přípravy vyhlídku na lepší možnost vzdělávání. Končili pak ke konci školního roku, aby mohli od nového školního roku začít jinde.

Velkou roli hrála neoblíbená profese. Tento aspekt uváděli častěji ti, kdo přerušili profesní přípravu v podniku (51 %), než ve škole (44 %). Rozdíl skupin však nebyl statisticky významný. Pravděpodobnost předčasného ukončení se zvýšila, bylo-li profesní přání explicitně chybné. Pokud zvolená profese měla alespoň podobnosti s kýženou profesí, nebylo zjištěno zvýšené riziko, stejně jako v případě, že žák neměl jasné profesní preference. Riziko snižovaly i lepší výsledky ve všeobecně vzdělávací škole, tzn. vyšší ukončené vzdělání nebo lepší známky na vysvědčení. U žáků s migračním zázemím bylo riziko předčasného ukončení zvýšené. Naproti tomu pohlaví nehrálo žádnou významnou roli. Při školní přípravě pravděpodobnost předčasného ukončení v průběhu doby nadměrně stoupala a značně předstihla riziko předčasného ukončení v podniku.

S podnikovým vzděláním rychleji výdělečně činný

Jakým vývojem prošli účastníci průzkumu, kteří profesní přípravu úspěšně zakončili? Z absolventů podnikové přípravy pracovalo po třech měsících na dobu neurčitou a při více než 20 pracovních hodinách v týdnu 47 %; celkem bylo výdělečně činných 72 %. U absolventů škol to bylo pouze 15 %; celkem bylo výdělečně činných 40 %.

Podíl pracujících na dobu neurčitou u absolventů podnikové profesní přípravy po 12 měsících po ukončení vzdělávání stoupl na 50 %. Počet pracovních smluv na dobu určitou se snížil, protože skončily učební poměry. Proto celková kvóta všech výdělečně činných lehce klesla na 69 %. U absolventů školních oborů se podíl zaměstnaných na dobu neurčitou zvýšil téměř na 20 %; kvóta výdělečně činných činila 56 %. Kolem 30 % lidí se školním vzděláním bylo za rok po ukončení znovu ve vzdělávacím systému: 17 % se dostalo do nového vzdělávání poskytujícího plnou kvalifikaci včetně studia, 13 % navštěvovalo střední odbornou školu, popř. odborné gymnázium, nebo se zúčastnilo nějaké formy dalšího celodenního vzdělávání. 8 % bylo buď nezaměstnaných, nebo se zabývalo něčím jiným. Z absolventů podnikové profesní přípravy bylo 10 % opět ve vzdělávacím systému a 5 % na druhé vzdělávací cestě (*Zweitausbildung*). Kvóta nezaměstnaných či těch, kteří se zabývali něčím jiným, činila 12 %.

Závěr

Je třeba zdůraznit dva výsledky: Zprvce byl podíl učňů podnikové přípravy, kteří učení předčasné ukončili, nižší (11 %), než se očekávalo. Zadruhé je pozoruhod-

né, že žáci ve školních oborech výrazně více ukončovali profesní přípravu – i když mohli častěji realizovat svá profesní přání a měli vyšší předchozí školní vzdělání.

Stabilní průběh vzdělávání u „výběru nejlepších“

Nedá se vyloučit, že nízká kvóta předčasného ukončení podnikové přípravy je důsledkem problémů při přecházení na *prvním prahu*. Vzhledem k velkému náporu uchazečů si podniky mohly vybírat ty nejlepší. To vedlo k tomu, že se do učení dostali výkonnostně silní učni. Tento efekt vyšší kvalifikace zmírňující riziko byl silnější než negativní motivační účinky nevyplněného profesního přání.

Je nápadné, že kvóta předčasné zrušených učebních smluv naměřená v dobách silného náporu uchazečů nestoupá (v letech 2002-2006 dokonce klesla z 24,1 % na 19,8 %). Tento jev se dosud odůvodňuje tím, že učni, končící profesní přípravu předčasné, nemají možnost najít jiné vzdělávání, mohlo to by však také podpořit tezi, že podniky si mohly lépe vybírat. Jednáctiprocentní podíl předčasných ukončení není v rozporu s oficiální statistikou, kde se počítají všechny zrušené smlouvy, nejen pravá předčasná ukončení. Je známo, že zhruba polovina těch, co smlouvu zrušili, bezprostředně pokračuje ve vzdělávání, většinou ve stejné profesi.

Vzdělávání ve školních oborech: spíše chybné individuální rozhodnutí?

Vyšší kvóta předčasných ukončení ve školních oborech se patrně vztahuje rovněž k problémům na *prvním prahu* i k předvídaným překážkám na *druhém prahu*. *První práh* nutí žáky k ústupkům při volbě profese. Necelá polovina začátečníků ve školních oborech také hledala možnost profesní přípravy v duálním systému. Systém školních oborů má zřejmě zachytnou funkci, protože přijímání je méně závislé na trhu. Požadavky školní profesní přípravy jsou však často podceňovány.

Žáci ve školních oborech musejí na *druhém prahu* počítat s většími překážkami. Uvědomují si to a část z nich se poohlíží po alternativních studijních oborech. Někteří se rozhodnou pro ukončení, jiní čekají až do ukončení první profesní přípravy. Dlouhodobé důsledky dvojí popř. vyšší kvalifikace nejsou z individuálního pohledu negativní. Rozsáhlé vzdělání snižuje riziko budoucí nezaměstnanosti. Vysoký podíl absolventů, kteří se bez praxe v zaměstnání vrátí do vzdělávání, však nastoluje otázky ekonomiky vzdělávání.

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Beicht, Ursula und Ulrich, Joachim Gerd. Ausbildungsverlauf und Übergang in Beschäftigung. Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis, 2008, Nr. 3, S. 19-23.

Co nového v časopisech

Journal of vocational education and training	
<p>MACDONALD, Malcolm N., O'REGAN, John P. and WITANA, Julie.</p> <p>The development of national occupational standards for intercultural working in the UK. [Vývoj národních profesních standardů pro interkulturní práci ve Spojeném království.] JVET, Vol. 61, 2009, no. 4, p. 375-398, lit. 76.</p> <p>V letech 2007-2008 vytvořilo Středisko pro informace o vyučování a výzkumu jazyků (<i>Centre for Information on Language Teaching and Research – CILT</i>) soubor národních profesních standardů pro interkulturní práci. Z projektu vystaly tři otázky: jak se tyto standardy liší od jiných, jak realizují interkulturní kompetence a jak plní očekávání pracoviště. Liší se svým vztahem k jiným standardům, rozsahem použití a tím, jak osobní atributy ovlivňují výkon. Standardy reflektují multidimenzionální přístup ke kompetencím, který zahrnuje osobní kvality, např. vlastní rozvoj, kritické myšlení a etiku, a jsou popsány způsobem dosažitelným na pracovišti.</p>	<p>SCHAAP, H., de BRUIJN, E., van der SCHAAF M.F. and KIRSCHER, P. A.</p> <p>Students' personal professional theories in competence-based vocational education: the construction of personal knowledge through internalisation and socialisation. [Osobní profesní teorie studentů v odborném vzdělávání založeném na kompetencích: konstrukce osobních znalostí prostřednictvím internalizace a socializace.] JVET, Vol. 61, 2009, no. 4, p. 481-494, lit. 71.</p> <p>Odborné vzdělávání založené na kompetencích staví na konstruktivistickém učebním paradigmatu, v němž je zdůrazňován vývoj osobních profesních znalostí studentů. Článek zpracovává koncept osobní profesní teorie (<i>Personal Professional Theory – PPT</i>) – základny osobních znalostí, v nichž jsou profesní znalosti a názory internalizovány. PPT jsou budovány v kombinaci deklarativních a procedurálních znalostí a jsou ukládány do dlouhodobé paměti. Obsah a povaha PPT vyžadují další výzkum.</p>
<p>STANLEY, Gordon and McCANN, Robert G.</p> <p>Incorporating industry specific training into school education: enrolment and performance trends in a senior secondary system. [Začlenění průmyslově specifické přípravy do školního vzdělávání: přijímání a vývojové trendy ve vyšším sekundárním systému.] JVET, Vol. 61, 2009, no. 4, p. 459-466, 3 tab., 3 obr., lit. 10.</p> <p>Článek popisuje vývoj počtu žáků v průmyslově zaměřených kurzech vytvořených v australském státě Nový Jižní Wales v letech 2001-2008. Jen jeden z pěti žáků absolvoval tento kurz jako součást vyššího sekundárního certifikátu 12. ročníku (<i>Year 12 Senior Secondary Certificate</i>). Podíl žáků v těchto kurzech z celkového počtu žáků se ve sledovaném období příliš nezměnil, pozdější věkové skupiny však měly lepší výsledky.</p>	<p>COATES, Hamish.</p> <p>Building quality foundations: indicators and instruments to measure the quality of vocational education and training. [Budování kvalitních základů: indikátory a nástroje měření kvality odborného vzdělávání.] JVET, Vol. 61, 2009, no. 4, p. 517-534, 1 tab., lit. 49.</p> <p>Odborné vzdělávání hraje důležitou roli v rozvíjení znalostí a dovedností, na nichž stojí australská ekonomika a společnost. Článek popisuje snahy vytvořit nový celonárodní přístup k monitorování a zlepšování kvality odborného vzdělávání na základě důkazů a výsledků. Vytváření vhodných indikátorů kvality a dvou nástrojů zpětné vazby, které mají pomoci registrovaným organizacím profesní přípravy (<i>registered training organisations – RTO</i>) zvládnout průběžné zlepšování kvality.</p>
Céreq Bref	
<p>BEAUPÈRE, Nathalie et BOUDESSEUL, Gérard.</p> <p>Quitter l'université sans diplôme : quatre figures du décrochage étudiant. [Opustit univerzitu bez diplomu. Čtyři podoby zanechání studia.] Céreq Bref, 2009, No. 265, p. 1-4.</p> <p>Většina maturantů (<i>bacheliers</i>) pokračuje ihned ve studiu na vysoké škole, kterou však 20 % z nich opustí, aniž by získali diplom. Jejich selhání má podle zkoumaného vzorku v rámci výzkumu absolventů Generace 2001, kterou provedl Céreq, čtyři příčiny: pasivní volbu studia na univerzitě, neschopnost stát se dobrým studentem, opuštění univerzity z pocitu zklamání nebo pro úspěch jinde. Návrhy, jak snížit počet neúspěšných studentů.</p> <p><i>Bref – online:</i> http://www.cereq.fr/pdf/b265.pdf</p>	<p>BORRAS, Isabelle et ROMANI, Claudine.</p> <p>La qualité de l'orientation en débat. [Debatování o kvalitě poradenství.] Céreq Bref, 2009, No. 264, p. 1-4, 1 graf.</p> <p>Kvalita služeb profesního poradenství je velkou výzvou pro politiku zemí OECD. Některé země ve snaze zaručit kvalitu těchto služeb vyvíjením rámcových vymezení (<i>réfèrentiels</i>) kompetencí, ustavují tržní mechanismy nebo zvláštní pravidla řízení. Článek popisuje hlavně situaci ve Francii, kde členitost systému je překážkou zlepšení jeho kvality a zviditelnění služeb pro občany. Různé národní a regionální iniciativy se snaží lépe zajistit kvalitu tím, že používají koherentní politiku celoživotního poradenství. Graf ukazuje instituce, které jsou ve Francii do poradenských služeb zapojeny včetně toho, komu jsou určeny (mládeži, zaměstnancům, uchazečům o zaměstnání).</p> <p><i>Bref – online:</i> http://www.cereq.fr/pdf/b264.pdf</p>

Nové knihy v knihovně

CERI.

Working Out Change : systemic innovation in vocational education and training. [Porozumět změnám. Systémové inovace v odborném vzdělávání a přípravě.] Paris : OECD, 2009. 259 s. (Educational Research and Innovation)

ISBN 978-92-64-06715-8 (Viz též s. 3-5.) Sg. 26964

NÚOV.

Co je nového v oblasti didaktik odborných předmětů a odborného výcviku? : sborník příspěvků z 8. konference partnerství TTnet ČR : konference se konala 14. - 15. října 2009 v Kostelci na Černých lesy. Editorka: Hana Čiháková. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. 28 s. ISBN 978-80-87063-25-5 Sg. 26965

Energetická gramotnost může být definována z hlediska získání všeobecných znalostí potřebných pro běžný život, ale také z hlediska jednotlivých oborů vzdělávání. V každém případě je však třeba tyto poznatky spojovat s problematikou ochrany životního prostředí, protože úspory energie jsou v ochraně životního prostředí zásadní, stejně jako využívání různých cest k získávání energie. (Berta Rychlíková)

Odkaz J. A. Komenského : tradice a výzvy české vzdělanosti Evropě : malý katalog expozice o dějinách školství. Editor Markéta Pánková. 1. vyd. Praha : Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2009. 79 s.

ISBN 978-80-86935-09-6 Sg. 26968

Z iniciativy Ferdinanda Kindermanna (1740-1801) a jeho mecenáše Jana Nepomuka hraběte Buquoye (1741-1803) vznikla tzv. industriální škola (Arbeitsschule) v Kaplici, což byla v podstatě triviální škola doplněná o výuku poznatků z hospodářství a ruční práce. Od „běžných“ triviálních škol se odlišovala hlavně používanou vyučovací metodou, založenou na názorných příkladech, nikoli na, v této době obvyklém, memorování.

DROTÁR, Pavel.

Využívání informačních technologií ve výuce. 1. vyd. Praha : SVHP, 2008. 163 s. ISBN 978-80-904187-2-1

Vydalo <http://www.sphv.cz/> Sg. 26969

O virálním efektu hovoříme v případě, že určitá informace dostupná na internetu, např. ... videoklip na YouTube, začne být sdělována přes sociální sítě v dostatečně významném měřítku; za vrcholný virální efekt je považováno, pokud se veskrze marginální informaci podaří proniknout do seriózního zpravodajství, nejlépe pak do hlavních (večerních) televizních zpráv.

Výběr z Inspiromatů : sborník příspěvků z Metodického portálu. 1. vyd. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 112 s. ISBN 978-80-87000-30-4 Sg. 26973

S příchodem webu nové generace se komunitní technologie stávají všeobecnou součástí našich nástrojů, a díky tomu se vytvářejí komunity kolem nejrůznějších, někdy až obskurních témat. Např. ve Francii jako určitá obrana proti protianorektickým zákonům je velká komunita anorektiček, které se podporují v tom, jakým způsobem zůstat nadále anorektičkami. Mají fóra, blogy atd.

Informační a komunikační technologie ve škole : pro vedení škol a ICT metodiky. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 71 s. ISBN 978-80-87000-31-1 Sg. 26974

WiFi je svým způsobem česká specialita – bezdrátové připojení k internetu (WiFi) využívá 44 % připojených domácností, to je nejvíce ze všech okolních zemí. Možná to souvisí i se situací na českém telekomunikačním trhu – k vybudování WiFi sítě totiž není potřeba žádné zvláštní vybavení ani znalosti, k jejímu používání není potřeba zvláštní hardware. Bezdrátové připojení má oproti kabelovému nevýhodu v rychlosti a spolehlivosti, to však WiFi neubírá na atraktivitě.

TOŠNEROVÁ, Tamara a kol.

Vzdělávání pro pracovníky sociální péče : učební texty pro projekt. 1. vyd. Praha : Česká asociace pečovatelské služby, 2006. 208 s. ISBN 80-239-6951-X Sg. 26966

Stárnutí člověka je v nejobecnějším slova smyslu působení času na lidský organismus. Mezi lidmi téhož kalendářního věku jsou ale značné rozdíly, a proto je nutné rozlišovat mezi chronologickým věkem (podle data narození) a věkem biologickým (podle zdravotního stavu, stavu mysli, zájmu o sociální život a aktivity, svěžesti apod.). Sama hranice věku stanoveného jako „vlastní“ stárí se z pohledu medicíny v moderních společnostech posunula až na 75 let ...

Postavení a diskriminace seniorů v České republice : sborník z mezinárodní konference, kterou uspořádalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Českou geriatrickou a gerontologickou společností v rámci XI. Celostátního gerontologického kongresu v Hradci Králové dne 25. listopadu 2005 : konference se konala v rámci plnění Národního programu přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007. 1. vyd. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. 139 s. ISBN 80-86878-52-X Sg. 26967

... ženy, samy již stárnoucí, pečují o své ještě starší rodiče, obvykle o matku. Tato pomoc, protože je poskytována v rámci domácnosti a příbuzenských, tedy partikulárních vztahů, není placena a není, veřejnosti i těmi ženami samotnými, považována opravdu za práci. Nepromítne se do příjmů domácnosti, nebude zohledněna ani v HDP, a její hodnota se neobjevuje ani v lepším hodnocení a prestižním ocenění stárnoucích a starých žen. Neoceňuje ji ani společnost, proto se píše o starých ženách jako o finanční zátěži pro společnost, ani členové širší rodiny, kteří to považují za „samozřejmost“. (Jiřina Šiklová)

MIČIENKA, Marek, JIRÁK, Jan a kol.

Základy mediální výchovy. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4 Sg. 26955

Zprávy jsou nejen zajímavou ... výpovědí o světě kolem nás, ale signalizují i řadu významných informací o společnosti, v níž žijeme. Jeden příklad za všechny: V rámci televizního zpravodajství zprávy většinou prezentuje pár: muž a žena jako symbol dvou základních principů života, jako základní protipóly v přírodě. V televizních zprávách ale promlouvají ženy jen

v jedné čtvrtině případů. ... Do televizní kamery se ve zprávách ... dívají vždy jen moderátoři a redaktoři, zatímco ostatní účastníci ... jakoby nesměli navázat oční kontakt s divákem.

THEOBALD, Theo a COOPER, Cary.

Nemluv! Naslouchej! : základy a principy úspěšné komunikace (nejen) v zaměstnání. 1. vyd. Praha : Ekopress, 2006. 181 s. Název originálu: *Shut up and listen.*

ISBN 80-86929-10-8

Sg, 26939

... rychlost čtení na obrazovce je značně snižována, někdo říká, že dokonce až o 30 %. Na tohle téma existuje řada teorií. Určitě je to z části způsobeno „kvalitou“ či typem písma ... Velký vliv má však i design internetových stránek – často na stránkách najdete spoustu rušivých elementů, které odpoutávají vaše oči od textu ...

ELMAN, Jiří.

V kouzelné zahradě jazyků aneb Jak studovat cizí jazyky. 1. vyd. Praha : Sobotáles, 2006. 118 s.

ISBN 80-86817-19-9

Sg, 26931

Při tvorbě člověk kombinuje informace a myšlenky novým, neočekávaným způsobem. Naše školy zdůrazňují kombinaci levé hemisféry s důrazem na verbální a deduktivní složky. Dovednosti pravé hemisféry jako hudba, umění fantazie a originalita

pokládají školní systémy často za druhořadé. Výzkum ukázal, že hudba přímo ovlivňuje funkci pravé hemisféry.

Znovuobjevené knihy

HÁJEK, František.

Soudobé problémy americké a západoevropské školy. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 148 s.

Sg, 21673

Roger Brassard mluví o neúnosné nabubřelosti studijních programů, když srovnává výchovně vzdělávací programy, rozsahy učebnic a požadavky stanovené pro získání bakaláře. Tyto požadavky a nároky se k r. 1962 ve srovnání s rokem 1939 zdvojnásobily a proti roku 1860, tedy za jedno století se dokonce zpět násobily. A přitom podle Brassarda odpovídají stále méně potřebám profesionálních funkcí v životě.

UŠINSKIJ, K.D.

Vybrané pedagogické spisy. 1. vyd. Praha : SPN, 1955. 561 s. (Knihovna pedagogických klasiků)

Sg, 21701

Už jenom fakt, že prosedí tyto dvě hodiny ve škole pod dohledem slušných lidí, kteří s nimi mluví zdvořile, laskavě a lidsky a kteří se o ně starají, velmi prospěje těmto chudákům, na které jejich zaměstnavatelé často hledí jako na tažná zvířata.

Dokumenty EU o vzdělávání

Nejnovější dodatky k souboru Dokumenty EU, který najdete v aktualizované podobě na adrese http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/Dokumenty_EUa.pdf.

V této rubrice jsou tři záznamy dokumentů, které byly zařazeny do průběžně aktualizovaného souboru na webových stránkách NÚOV. Seznam nových dokumentů přinášela každý měsíc bibliografie přírůstků zpracovaná v knihovně Cedefopu a nazvaná *Cedefop new acquisitions*. Byla uspořádána systematicky a dokumenty se nacházely pod záhlavím *European legislation*. Bylo to velmi jednoduché a přehledné. Bohužel od letošního roku vycházejí přírůstky knihovny Cedefopu v nové inovované podobě s akčním názvem *VETAlert*. Jsou názorným příkladem toho, že ne každá inovace znamená zlepšení. Záznamy jsou rozděleny tematicky do čtyř skupin a uvnitř těchto skupin abecedně. Pokud se nějaká publikace nebo dokument svým obsahem týká více skupin, jsou v bibliografii uvedeny vícekrát. Navíc abecední řazení vyžaduje od uživatele, aby prošel všechny záznamy ve skupině, které jsou psány v různých jazycích. Dříve byly záznamy publikací, které nepojednávaly o EU jako celku, uspořádány přehledně podle jednotlivých zemí.

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/VETAlert_03.10.pdf

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů

Klíčové schopnosti pro měnící se svět.

Předloha společné zprávy Rady a Komise pro rok 2010 o pokroku při provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“

KOM(2009)640 v konečném znění

V Bruselu dne 25.11.2009. {SEK(2009) 1598}

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0640:FIN:CS:PDF>

Council conclusions on the professional development of teachers and school leaders. 2978th Education, Youth and Culture Council meeting

[Závěry Rady o profesním rozvoji učitelů a ředitelů škol. 2978. zasedání Rady Vzdělávání, mládež a kultura]

Brusels, 26 November 2009. 8 p.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/111471.pdf

Závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 26. listopadu 2009 o rozvoji úlohy vzdělávání v rámci plně fungujícího znalostního trojúhelníku

Úř. věst. C 302, 12.12.2009, s. 3-5.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:302:%200003:0005:cs:PDF>

Zajímavé internetové adresy

Nový Prostor

Nový Prostor je čtrnáctideník, jehož prodejci jsou bezdomovci, lidé v sociální tísní a lidé ohrožení sociálním vylučováním. Jednotlivá čísla jsou zčásti tematicky zaměřena, zbytek tvoří další články, reportáže, rozhovory a pravidelné rubriky z kultury. 347. číslo, které vyšlo 2. března, má jako hlavní téma železnici. (Objevili jsme v něm adresu na *K-report* viz níže.)

Také se v něm dozvíte, jak stará je historie lyžování, a kde vzala Skandinávie své jméno. (Číslo je k dispozici v knihovně.) Časopis stojí 40,- Kč, z toho polovina zůstává prodejci. <http://www.novyprostor.cz/>

K-report

Je to český dopravní server, který se zaměřuje hlavně na železnici a městskou hromadnou dopravu. Spravují ho nadšenci ve svém volném čase, příspěvky jsou však většinou fundované, takže na web údajně chodí i lidé z vedení Českých drah a Ministerstva dopravy. Zajímavé věci tam najdou i laici. Například článek o lanové dráze v horském středisku ve Vietnamu doplněný fotografiemi. <http://k-report.net/>

To nejlepší z evropské beletrie 2010

Je stále *Březen – měsíc čtenářů*. Kniha s názvem *Best European Fiction 2010* je první z řady antologií povídek evropských autorů, které mají vycházet každý rok. Knihu uspořádal uznávaný bosenský prozaik Aleksandar Hemon spolu s dalšími redaktorskými, mediálními a programovými partnery ze Spojených států a z Evropy. Předmluvu napsala Zadie Smithová. Řada *Best European Fiction* se má stát oknem, kterým čtenáři uvidí, co se děje na literární scéně v Evropě a kde čeká na objevení příští Kafka, Flaubert nebo Mann. Antologie (zatím) vyšla jen v angličtině, i jména autorů, kteří byli vybráni, však mohou být vodítkem. (V 1. svazku se žádný český autor nevyskytuje.) <http://www.dalkeyarchive.com/book/?GCOI=15647100497940>

Antropologický slovník

aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk, může sloužit jako běžný výkladový slovník, ale také jako učebnice antropologie. Případný zájemce by měl zahájit studium u hesla antropologie, které díky systému odkazů na relevantní hesla tvoří základní orientační schéma studia. Ve více než stoleté historii české antropologie je slovník prvním dílem tohoto druhu. Sestavili jej naši přední odborníci, a to nejen pro studenty antropologie a

„příbuzných“ disciplín (archeologie, biologie, ekonomie, etnologie, historie, kulturologie, lingvistiky, mediálních studií, medicíny, politologie, právních věd, psychologie, religionistiky, sexuologie nebo sociologie), ale i pro učitele a studenty středních škol a širší veřejnost. Slovník obsahuje okolo 20 000 hesel. Ilustrace Vladimír Renčín. Pomůcka je určena pro všechny předměty, které jsou součástí výuky antropologie na Přírodovědecké fakultě v bakalářském, magisterském a doktorském programu. Slovníkem si můžete listovat na adrese: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/antropol/web/index.html>

Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí vydává Národní ústav odborného vzdělávání, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10, www.nuov.cz.
Redaktorka: Anna Konopásková, anna.konopaskova@nuov.cz, tel. 274 022 133, fax 274 863 380.